

DET KONGELIGE
BARNE- OG FAMILIEDEPARTEMENT

Rundskriv

Til barnehageeiere, kommuner, fylkesmenn o.a.

Nr.
Q-04/2004

Vår ref
200306019-/KKVS

Dato
02.03.2004

Rundskriv Q-04/2004 -

Tilskudd til tiltak for å bedre språkforståelsen blant minoritetsspråklige barn i førskolealder (for perioden 01.08.-31.12.2004)

1 Innledning

Stortinget har vedtatt at det øremerkede tilskuddet til tospråklig assistanse i barnehage skal avvikles fra og med 1. august 2004 (jf. St.prp. nr. 1 (2003-2004)). Vi viser til nærmere omtale i departementets rundskriv Q-02/2004 Statstilskudd til drift av barnehager.

Fra samme dato - 1. august 2004 - innføres et nytt øremerket tilskudd til tiltak for å bedre språkforståelsen blant minoritetsspråklige barn i førskolealder. Tilskuddet skal nyttes til språkstimuleringstiltak for minoritetsspråklige barn i barnehage, og kan også nyttes til tiltak for barn som ikke har barnehageplass. Tilskuddets innretning vil gi kommunene større fleksibilitet til å skreddersy tiltak ut fra lokale behov.

Tilskuddet tildeles kommunene uten forutgående søknad. Over statsbudsjettets kapittel 856 Barnehager, post 63 Tilskudd til tiltak for å bedre språkforståelsen blant minoritetsspråklige barn i førskolealder, er det for 2004 bevilget i alt 93 245 000 kroner til kommunene. Bevilgningen omfatter både tilskudd til tospråklig assistanse og tilskudd til tiltak for å bedre språkforståelsen blant minoritetsspråklige barn i førskolealder. Fordelingen av bevilgningen mellom gammel og ny tilskuddsordning vil først bli klarlagt etter 14. mai 2004.

2 Formål, målgruppe mv.

Tilskuddet skal bidra til å bedre språkforståelsen blant minoritetsspråklige barn i førskolealder.

Målrettede språkstimuleringstiltak i førskolealder, herunder tospråklig assistanse i barnehage, vil kunne bidra til en bedre skolestart for barn som ikke har norsk som morsmål og på sikt øke barnas deltakelse på alle samfunnets arenaer.

Barnehagen er den viktigste integrerings- og språkopplæringsarena for barn i førskolealder. Språkstimuleringstiltak bør derfor primært tilbys i barnehagen. Et delmål med tilskuddsordningen er å stimulere kommunene til å rekruttere flere minoritetsspråklige barn til barnehagen.

Et annet delmål er å bidra til at kommunene utformer helhetlige tiltak på tvers av de ulike tjenestetilbudene. Samarbeid mellom helsestasjon, barnehage, skole og språkopplæring for foreldre er nødvendig for et helhetlig, målrettet og mest mulig effektivt tilbud til minoritetsspråklige barn og familier.

Målgruppen for tilskuddet er minoritetsspråklige barn i førskolealder. Minoritetsspråklige barn defineres her som barn med en annen språk- og kulturbakgrunn enn norsk, med unntak av barn som har svensk, dansk eller engelsk som morsmål. Disse barna kan i de fleste tilfeller kommunisere med andre i barnehagen og omfattes derfor ikke av tilskuddsordningen. Barn som tilhører nasjonale minoriteter omfattes av ordningen. Tilskudd kan også gis til døve eller sterkt hørselshemmede barn når barnehagen har ansatt en tospråklig assistent som behersker tegnspråk.

Samiske barn omfattes ikke av ordningen, da disse omfattes av tilskuddet til samiske barnehager som forvaltes av Sametinget.

2.1 Nærmere om bruken av tilskuddet

Kommunene kan nytte tilskuddet fleksibelt ut fra lokale variasjoner og behov, under forutsetning av at målsettingen med tilskuddet ligger til grunn for utformingen av tiltak. Tilskuddet skal være et supplement til kommunenes egne midler. Tilskuddet følger ikke det enkelte barnet. Det er øremerket tiltak for minoritetsspråklige barn i førskolealderen og skal primært nyttes til tiltak rettet direkte mot barna. Tiltak i barnehager bør prioriteres. I tillegg til å utforme tiltak i barnehage, herunder tilbud om tospråklig assistanse, kan tilskuddet nyttes til å styrke informasjonen til foreldre, tilrettelegge tiltak for minoritetsspråklige barn som ikke har barnehageplass, og til å utvikle tverrfaglige tiltak med barnehagen som en naturlig samarbeidspart. Se punkt 8 for en nærmere veiledning av hvordan tilskuddet kan nyttes.

Tilskudd til tiltak for å bedre språkforståelsen blant minoritetsspråklige barn i førskolealder skal ikke nyttes til å finansiere tilbud eller rettigheter barna har etter annet regelverk, som for eksempel tiltak for barn med funksjonshemming i barnehage eller spesialpedagogiske tiltak etter opplæringsloven § 5-7. Tilskuddet skal heller ikke nyttes til å finansiere barnetilsyn/-pass når foreldre deltar på språkopplæringskurs, uten at det følger et pedagogisk tilbud om språkstimulering til barna.

3 Tildelingskriterier

Tilskuddet tildeles kommunene ut fra antall minoritetsspråklige barn i alderen 1 til 5 år som går i barnehage. Dette kriteriet er valgt fordi barnehagen anses som den mest sentrale arenaen for språkstimuleringstiltak for barn i førskolealder. Antallet minoritetsspråklige barn i aldersgruppen 1-5 år i barnehage fremkommer av årsmelding for barnehager per 15.12 hvert år (KOSTRA-skjema 16). For tildelingen i 2004 legges til grunn årsmeldingen for 2003.

Endringer i minoritetsspråklige barns deltakelse i barnehage i løpet av året medfører ikke endringer i tildelingen.

4 Rutiner for tildeling

Kommunene skal ikke søke om tildeling av tilskudd til tiltak for å bedre språkforståelsen blant minoritetsspråklige barn i førskolealder. Tildeling av midler til den enkelte kommune beregnes av departementet, jf. pkt. 3 ovenfor.

5 Fylkesmannens og kommunens oppgaver og ansvar

Fylkesmannen fatter vedtak om fordeling av tilskuddet og utbetaler dette til den enkelte kommune.

Fylkesmannen skal ved utbetaling av tilskuddet sørge for at kommunene gjøres kjent med at forvaltningen (fylkesmannen og departementet) eller Riksrevisjonen kan iverksette kontroll med at tilskuddsmidlene blir nyttet etter forutsetningene, jf. Bevilgningsreglementet § 17.

Kommunen fordeler tilskuddet på bakgrunn av søknader fra den enkelte barnehageeier og eventuelt andre tjenester. Alle som driver godkjente barnehager kan søke kommunen om tilskudd til tiltak for å bedre språkforståelsen blant minoritetsspråklige barn. Andre tjenester som har til formål å bedre språkforståelsen blant førskolebarn og som ønsker å utvikle tverrfaglige tiltak med barnehagen som en naturlig samarbeidspart, kan også søke kommunen om tilskudd.

Kommunen skal gjøre ikke-kommunale barnehageeiere og andre relevante tjenester i kommunen oppmerksomme på at de kan søke om å få tildelt denne typen midler til språkstimulering for minoritetsspråklige førskolebarn. Kommunen bør derfor tilrettelegge for en samordnet prosess. Kommunen vurderer søknadene og fatter vedtak om tildeling. Midlene skal fordeles etter en konkret vurdering av behovet i den enkelte barnehage/tjeneste.

Søknader fra barnehageeiere og evt. andre relevante tjenester må være begrunnet og gjøre nærmere rede for hvilke behov barnehagen eller andre tjenester har for ekstra ressurser for å tilrettelegge for språkstimuleringstiltak, jf. formålet med tilskuddsordningen, pkt. 2.

Kommunene skal føre tilskuddsmidlene for både tospråklig assistanse og for tiltak for å bedre språkforståelsen blant minoritetsspråklige barn i førskolealder i kommunens driftsregnskap (kontoklasse 1) på funksjon 211 Styrket tilbud til førskolebarn. Tilskuddet i sin helhet inntektsføres på art 700 Refusjon fra staten. Tilskudd til ikke-kommunale barnehager og evt. andre tjenester utgiftsføres på art 370 Kjøp av tjenester som erstatter kommunal egenproduksjon - Til andre/driftsavtaler med private.

6 Oppfølging og kontroll

Kontrollen med tilskuddsmidlene til den enkelte kommune vil skje ved bruk av økonomi- og tjeneste data fra kommunene (KOSTRA) og regnskapsrapportering fra de ikke-kommunale barnehagene. Kontrollen vil bli gjennomført ved stikkprøver i enkeltkommuner etter regnskapsavleggelsen for 2004. Kommuner som ikke har nyttet tilskuddet i samsvar med forutsetningene i dette rundskrivet, må regne med å tilbakebetale tilsvarende andel av tilskuddet.

Kommunene må føre kontroll med at forutsetningene for tilskuddet blir overholdt, jf. det generelle tilsynet kommunen har ansvar for etter barnehageloven § 10.

Departementet vil høsten 2004 iverksette en evaluering av tilskuddordningen.

7 Klageadgang

Vedtak om tildeling av midler til den enkelte barnehage kan påklages internt i kommunen, jf. forvaltningsloven § 28 andre ledd. Imidlertid vil en kommunal barnehage eller andre kommunale tjenester, dersom den ikke er gjort til et eget rettssubjekt (som for eksempel en stiftelse), ikke ha et rettslig krav på å kunne påklage et vedtak om tildeling av midler til tiltak for minoritetsspråklige barn. Det er likevel ikke noe i veien for at kommunen kan velge å behandle vedtak om tildeling av midler til kommunale barnehager eller andre kommunale tjenester på samme måte som vedtak om tildeling til ikke-kommunale barnehager/tjenester.

8 Veiledning for bruk av tilskuddet

Kommunen kan nytte tilskuddet fleksibelt og utforme tiltak ut fra lokale variasjoner, ressurser og behov; under forutsetning av at det er i tråd med formålet med tilskuddet. Under følger eksempler på hvordan kommunene kan bruke tilskuddet.

8.1 Tiltak i barnehage

Språkstimuleringstiltak for minoritetsspråklige barn i førskolealder bør primært tilbys i barnehagen. Erfaring og forskning viser at barnehagen er en god integrerings- og språkopplæringsarena for minoritetsspråklige barn. I barnehage blir barn kjent med andre barn på tvers av ulikheter i kultur, språk og religion. Barns lek med andre barn er utviklende og bidrar til å kvalifisere for deltakelse og integrering i samfunnet for øvrig.

I Rammeplan for barnehagen står det bl.a. følgende om hva barnehagen bør tilby barn med et annet morsmål enn norsk (s. 79):

”Barnehagen kan bidra til at disse barna utvikler tospråklighet, dels gjennom å styrke morsmålet, dels gjennom å arbeide aktivt med norsk som andrespråk. [...] For at disse barna skal lære norsk, bør det settes i verk målrettede språkopplegg som bygger på observasjoner av deres individuelle språknivå og behov. [...] Støtte fra tospråklige voksne, for eksempel tospråklige assistenter, har stor betydning for disse barna. De bør også ha tilgang til bøker, lydbånd, fortellinger, sanger, rim og regler både på sitt eget morsmål og på norsk. For disse barna er samtale og muntlig fortelling, særlig i små grupper, en spesielt viktig oppgave.”

Ett av målene i rammeplanen er at barnehagen skal bidra til – gjennom arbeid med språk, tekst og kommunikasjon - at barna utvikler morsmålet som en sentral komponent i personlig og kulturell identitet (s. 81).

Når målet er god morsmålsutvikling og grunnleggende norskkunnskaper ved skolestart, vil bruken av tilskuddet variere ut fra lokale forhold: I barnehager der det bare snakkes norsk, vil minoritetsspråklige barn som ikke forstår norsk ha behov for tospråklig assistanse. Andre steder vil en møte utfordringene med få norske barn i barnehagen og et sammensatt språkmiljø med mange morsmål. Noen steder vil barnehagens naturlige omgivelser være nesten énspråklig – men på et annet morsmål enn norsk. Disse ulike språkmiljøene krever ulike tilnærminger/tiltak.

Tilskuddet kan fortsatt nyttes til tospråklig assistanse. Forskning viser at god språkutvikling på barnas morsmål er avgjørende for barns utvikling og forståelse av andrespråket. Stimulering av barnas morsmål i barnehagen kan bidra til å bygge bro mellom barnehagen og barnas hjem. Tospråklige assistenter utgjør en viktig ressurs i barnehagen, både for barn, foreldre og andre ansatte. Tospråklige assistenter kan bl.a. bidra til:

- at alle barn i barnegruppen integreres i fellesskapet
- at barna kan forstå og gjøre seg forstått i barnehagen
- brobygging og kulturformidling mellom barn med minoritetsspråklig bakgrunn og barn med etnisk norsk bakgrunn
- god kontakt mellom barnehage og foreldre

Det stilles ingen krav mht. hvordan den tospråklige assistenten skal være tilknyttet barnehagen. Kommunen må selv finne den løsningen som er mest hensiktsmessig ut fra lokale forhold.

Barnehagen kan også nytte midlene til: å ansette ekstra personale som for eksempel har som særskilt oppgave å stimulere barnas norskspråklige utvikling; innkjøp av språkmateriell og bøker som kan nyttes i språkopplæringen; etablere en låneordning som innebærer at foreldre kan låne med seg bøker og annet hjem for å lese for barna på sitt eget språk; å sikre god foreldrekontakt og utvidet foreldresamarbeid; og drive informasjonsvirksomhet til foreldre for å rekruttere flere minoritetsspråklige barn til barnehage. Tilskuddet kan videre nyttes til tverrfaglige tiltak i samarbeid med for eksempel helsestasjon, norskopplæring for foreldre og skole.

Kommunen som arbeidsgiver har ansvar for å gi de ansatte nødvendige kompetansetiltak og veiledning. Tilskuddet kan imidlertid nyttes som et supplement til kommunenes egne midler til kompetansetiltak i flerkulturelle spørsmål og tospråklig utvikling, dersom dette ikke går på bekostning av språkstimuleringstiltak rettet mot barna.

8.2 Et helhetlig tjenestetilbud og bruk av tilskuddet til andre tiltak

Et delmål med tilskuddsordningen er å øke deltakelsen av minoritetsspråklige barn i barnehagen. Dette krever tilrettelagt informasjon til foreldre som har barn i førskolealder om hvilke tilbud som finnes i kommunen. Informasjon om tilbud og samtale om verdien for barnet mht senere skolegang, kan virke sterkt motiverende på mange foreldre når det gjelder å lære norsk. For nyankomne familier, som har liten kunnskap om det norske samfunnet, blir denne informasjonen svært viktig. Tilskuddet kan nyttes til slik informasjonsvirksomhet. Helsestasjon, familiesentre, åpen barnehage, skole og norskopplæringskurs for voksne kan være egnede steder for å informere innvandrereforeldre om ulike barnehagetilbud i kommunen.

Tilskuddet har også som delmål å bidra til at kommunen utformer helhetlige tiltak på tvers av tjenestetilbudene. Et helhetlig tjenestetilbud vil kunne gi synergieffekter. Spisskompetanse og gode erfaringer fra flerkulturelt arbeid i én sektor vil kunne forbedre arbeidet i andre sektorer.

Kommunen har et generelt ansvar for samarbeid mellom tjenester i kommunen. Dette ansvaret er bl.a. beskrevet i Rammeplan for barnehagen (s. 128). Tilskuddet kan nyttes til å etablere tverrfaglige tiltak, med for eksempel helsestasjon, barnevern, familievern, barnehage, skole og norskopplæring for foreldre. For å få tildelt tilskudd, bør barnehagen være en naturlig samarbeidspart.

For å nå målet med tilskuddsordningen, er det en forutsetning at kommunene har kompetanse i flerkulturelle spørsmål og i språkopplæring av tospråklige barn. En måte å sikre denne

kompetansen på, kan være å ansette en migrasjonspedagog i kommunen som kan veilede de ansatte og sørge for å koordinere tjenestene som berører minoritetsspråklige barn i førskolealder og deres foreldre. Det er kommunen som arbeidsgiver som har ansvar for kompetansetiltak for ansatte i kommunen. Tilskuddet kan imidlertid nyttes som et supplement til kommunenes egne midler til dette formål, dersom det ikke går på bekostning av språkstimuleringstiltak rettet mot barna.

Tilskuddet kan også nyttes til å utvikle språkstimuleringstilbud for minoritetsspråklige barn som ikke går i barnehage. Kommuner som har etablert familiesentre kan for eksempel utvikle språkstimuleringstiltak der. Videre kan det etableres språkstimuleringstiltak for barn i førskolealder i tilknytning til norskopplæring for foreldrene.

Kommunen har et ansvar for å sikre en god overgang mellom barnehage og skole, spesielt for barn som har behov for særskilt oppfølging og tilrettelegging. Dette står nærmere beskrevet i Rammeplan for barnehagen (s. 130). Det er viktig at minoritetsspråklige barn blir fulgt opp på et tilpasset nivå ut fra barnets språkforståelse når det begynner i skolen.

Det vises for øvrig til Utdannings- og forskningsdepartementets strategiplan som beskriver dette tilskuddet og mange andre tiltak rettet mot språklige minoriteter i barnehage, skole og utdanning: *Likeverdig utdanning i praksis! Strategi for bedre læring og større deltakelse av språklige minoriteter i barnehage, skole og utdanning 2004-2009* (<http://odin.dep.no/bfd/norsk/aktuelt/nyheter/004051-210031/index-dok000-b-n-a.html>).

Med hilsen

Margaret Sandvik (e.f.)

Kristina Kvåle